

Referat: Borgermøde - klimatilpasning i Risskov

Velkomst ved formand for Risskov Fællesråd Øjvind Serup

Klimagruppen har indkaldt til mødet

Inviteret en række oplægsholdere og panel

2023: Seks nye vejrrekorder – vi ser frem til i aften at høre om, hvad status er, og hvad vi kan gøre ved det.

Præsentation af aftenens oplægsholdere

Ordstyrer er Niels Printz

Baggrund formål og mål med dagens borgermøde ved formanden for GVF (Grundejerforeningen Vejlby Fed) Bent Hjorth

Klimaforandringer berører os alle sammen, og derfor skal problemerne løses i fællesskab

Vi holdt et stort borgermøde i 2021, hvor det blev sagt, at klimaudfordringerne i denne bydel kun bliver værre.

Skader efter vildt vejr – det er blevet værre siden 2021.

Som privat forening kan vi ikke løfte opgaven alene. Tak til Aarhus Kommune for at deltage i dette møde. Tidligere har vi følt, at vi har stået meget alene med udfordringerne. Men nu har kommunen leveret kræfter, der indgår i gruppen, og nu føles det, som om vi er fælles om opgaven.

Formålet i aften er at få afdækket, hvad der er sket siden 2021, og målet er at få ny viden, samt skabe tryk om fremtiden.

Oplæg ved Anders Vest Christiansen, Institut for Geoscience, Aarhus Universitet

Arbejder med grundvandskortlægning som professor på Aarhus Universitet

I en klimafremtid kommer der mere vand, hvorfor grundvandsspejlet bevæger sig opad.

Havvandsniveauet stiger også, hvorfor grundvandsspejlet stiger (størst udvikling tættest på kysten)

Forventning til klimaændringer:

- Mere nedbør
- Mere ekstrem nedbør (skybrudslignende tilstande)

Oversigt over, at vi gennem de senest 150 år har fået en stigende mængde nedbør.

Havniveau:

- Uenighed
- 30-50 cm i 2050

- 50-100 cm i 2100
- 100-årshændelser bliver 5-årshændelser

Herved kan det forudsiges, hvor meget grundvandet forventes at stige:

- I dag ligger den 1-2 meter under terræn
- Forudsigelsen er, at den vil stige omkring 10 cm

Jordartskort

- Tidligere strandeng
- I gennemsnit ca. 2-3 m terrænhøjde, relativt fladt

Problemerne opstår der, hvor terrænet er lavest.

Oplæg ved geolog Peter Thomsen, Niras

Hvad er terrænnært grundvand?

Det øverste frie grundvandsspejl man støder på fra oven

Lovgivning om terrænnært grundvand

Historisk set har der ikke været nogen offentlig myndighed med ansvaret for terrænnært grundvand

Lovforslag fra klimatilpasningsplan 2023 om at kommunen gøres til ansvarlig

Terrænnært grundvand, Vejlbj Fed

Gennemgang af fotos fra området

Status for kommunens monitoring af terrænnært grundvand

Opsætning af 11 loggerstationer i 2012 og 2016

Monitoring af grundvandsspejlet

- De to mest kystnære borerer står i omkring 1,5 meter, mens de andre står væsentligt højere
- En boring henne ved tennisbanen viser, at der ikke har været en stigning i grundvandsspejlet de sidste 7 år – bortset fra efteråret 2023, hvor det var tæt på terræn. Men der har ikke været en tendens.

Beregning af potentialekort

Borgerinddragelse

Borgerne kan inddrages i indsamling af data (citizen science): Opsætning af borgerdrevne CS-loggere til monitorering, hvor man aflæser vandstanden manuelt og registrerer på en app. Borgerne kan på den måde bidrage med at gøre grundlaget for fremtidige beslutninger større

Ideer til finansiering af CS-loggerne:

- Vejforeninger
- Grundejerforeningen
- Strandskolen
- Idrætsforeningen

- Risskov Spejdere

Budgetoverslag

- Opstart og opsætning af vandkortet: 30.000 kr.
- CS logger inkl. installation: 4-5000 kr.
- Drift og vedligehold: 1500 pr. år pr. CS

Oplæg ved professor emerita i miljøret, dr. Jur. Ellen Magrethe Basse, Juridisk Institut, Aarhus Universitet

Hvilke muligheder har vi?

- 1) Beskyttelse mod oversvømmelse og erosion ved kysten og oversvømmelse ved åen
- 2) Håndtering af regnvand og det terrænnære grundvand

Kystbeskyttelse kan udføres af private grundejerne, hvor man evt. går sammen i privat/frivilligt digelag, men det kan også ske med kommunens hjælp, hvor de bidragspligtige organiseres i et offentligt digelag efter nytteprincippet.

Efter den gældende kystbeskyttelseslov kan man anmode kommunen om at lave en fælles kommunal løsning, som er helhedsorienteret for området. Fordelen er, at man kan beskytte både kysten og vand fra åen – og tage hensyn til fredninger – i én aftale. Men der er ikke krav om, at kommunen skal gøre dette.

Det er kommunens afgørelse, om et kystbeskyttelsesprojekt skal etableres. En afgørelse kan omfatte:

- Beskyttelse både mod oversvømmelse og erosion fra kysten og mod oversvømmelse ved Egåen
- Optagelse af lån på gunstige vilkår, sikkerhedsstillelse mv.
- Deltagelse for dem, der opnår beskyttelse eller andre fordele inden for de næste 25 år
- Mulighed for ansøgning om statslig medfinansiering
- Etablering af et offentligt lag
- Betaling fordeles ud fra nytteprincippet

Egåen bliver i dag administreret af Vejlbj-Egå Enges Landvindingslag.

Slusen i Egå skal fjernes senest december 2027.

Hvad gør vi med slusen?

- Tjek miljøgis

Aarhus Kommunes spildevandsplan 2021-26

Spildevandssystemet i Risskov

- Der er kun en ledning til at modtage husspildevand
- Regnvandet skal håndteres lokalt
- Der er ikke nogen løsning ift. grundvandet

Der er 346 berørte ejendomme. Ifølge Aarhus Vand fjernes 60% af skaderne på kælderarealerne ved en selskabsløsning (i form af en ledning til håndtering af både terrænnært grundvand og overfladevand)

Rent lovgivningsmæssigt har man ikke forholdt sig til problemet – men der bliver efterspurgt lovgivning fra regeringen.

Regeringen lægger op til at finde en løsning, der minder om den, vi har til regnvand.

Som foreninger kan man også lave aftale med vandselskaber, hvor man finder et højere serviceniveau, hvis det er nødvendigt.

Oplæg ved Line Henriette Broen og Birgit Weber, Teknik og Miljø, Aarhus Kommune

Byrådet har valgt at prioritere forundersøgelse for projektområdet Egå, Fedet, Risskov og omgivelser. Det var er udpeget indsatsområde i 2014 og nu forundersøgelse 2023-2024. Udfordringerne er kendte, men ikke fuldt kortlagte og ikke set i samspil med hinanden.

Vand fra alle sider gør det komplekst. Løsningsmulighederne for den enkelte vandkilde er ikke nødvendigvis den bedste løsning set i et samlet perspektiv. Der er mange aktører. Borgere har som udgangspunktet ansvar på egen grund, og det kan være svært at håndtere som borger. Det skal undgås, at et problem skaber et problem et andet sted.

Der er behov for en adaptiv tilgang – tilpasninger i takt med klimaforandringerne. Løsningerne skal bygges oven på det, der allerede er.

Forundersøgelsen skal give en rækkefølgeplan og en strategi for vandhåndtering med et mulighedskatalog for hver vandkilde og samspillet mellem dem, herunder også juridiske bånd og finansieringsmuligheder. Områdets særlige kvaliteter skal beskrives, og når der klimatilpasses, er det vigtigt at tænke på, hvordan det passer til området.

Klimaforandrings betydning i Aarhus

- Stigende havvandsstand, flere og voldsommere stormfloder
- Ved en 100-års-hændelse i dag vil den lavest liggende del af Vejlbj Fed blive oversvømmet
- I dag er der en stormflod hvert 20. år
- I 2070 er der ca. 45 stormfloder på 20 år
- I 2120 vil 100-års-stormfloder stå 2,8 m højere end normal vandstand i dag
- Kyststrategi i 2024-25 – forskellige strategier, man kan antage fx fremrykning af kysten, beskyttelse efter eksisterende linje, ændret arealanvendelse mv.

Spærringen for fiskene (slusen i Egå) skal fjernes senest i 2027, og derfor skal man se, om en fremtidig sluseløsning kan sørge for, at fiskene kan passere. Kommunen fjerner ikke slusen i sin helhed.

Landvindingslaget drift i dag:

- Slusen holder havet ude og holder grundvandsstanden nede på landsiden af slusen.

Hyppigere og kraftigere vandløbsoversvømmelser

- Vi får oversvømmelser, når søer, vandløb og kloaksystemer er fyldt op, fordi det har regnet i længere tid

- Ved Brabrand Sø har vi på 6 år oplevet to 50 års-hændelser med oversvømmelser. Det vil ske hyppigere i fremtiden.

Det er vigtigt at holde for øje, at projekterne ikke hindrer fremtidige oversvømmelser, men sigter efter, at det ikke bliver værre end nu.

Oversigt over, hvor mange kubikmeter vand en vandparkering kan rumme ved Egå Eng sø.

Stigende grundvandsspejl og mere vandmættede jorde

I dag står grundvandet 1 meter eller mindre under terræn, og når det har regnet længe, og grundvandet samtidigt står højt, bliver søer, vandløb og kloaksystem fyldt op, og det er svært at aflede regnvandet

Lavtliggende og kystnære områder er særligt udsatte – vi kan pumpe hele tiden eller leve med oversvømmelser på terræn. I våde perioder må grundejere pumpe eller leve med oversvømmelser.

Terrænnært grundvand og nedbør

Der er ingen enkel løsning i dag

Eventuelt vandparkering

Havspejlsstigninger og stormflod

Regeringens klimatilpasningsplan 1 og Aarhus Kommune

- 16.2 mio. kr. til højtstående grundvand. Mulighed for spildevandsselskaber med kollektive løsninger hvis det kan gøres samfundsøkonomisk (forventer der ligger et lovforslag klar i fjerde kvartal 2024).
- Statsligt engagement i seks udsatte områder ved havet (ikke beskrevet, hvordan de udvælges – men Vejlbj Fed har et godt lod)
- Kystbeskyttelsespuljen forlænges med 150 mio. kr. i 2024
- Bedre rammer (ny organisering) for kommunale kystprojekter – nytteprincippet fastholdes og forenkling af regler om bidragsfordeling

Planen skal laves dynamisk. Hver gang, der vælges et nyt område, er der nye indsatser. Det handler også om at komme tilbage og gøre mere, fordi situationen har udviklet sig. Der kommer en måde at arbejde med klimatilpasning på, hvor det gøres i steps.

Kyststrategi: Aarhus som levende kyst

- Grundlag for en kommuneplan. Afsæt i nyeste viden om oversvømmelsesniveauer. Fremskrivningerne er alvorlige og har overhalet havtemaplanen
- Et fælles administrationsgrundlag og en adaptiv klimatilpasning af kyststrækningerne og dens stedsspecifikke kvaliteter
- En mere robust planlægning i kommuneplanen, der tager højde for samspillet mellem forskellige typer af oversvømmelser.

Overvejelse om, hvorvidt man skal holde vandet ude eller invitere vandet indenfor

Det handler om at se mulighederne i området, for landskabet VIL forandres

Landskabet og vandet som driver for adaptiv planlægning (LAVA)

Nyt kommende projekt: By og landskabslaboratorium sammen med Arkitektskolen og Aarhus Vand støttet af Realdania

Målet for by- og landskabslaboratoriet i LAVA, er at skabe scenarier, erfaringsopsamlinger og kompetenceudvikling på tværs af vandfaglig og landskabsfaglig viden, samt involvering af borgergrupper, interesseforeninger og etablering af nye mulige partnerskaber

By- og Landskabslaboratoriet skal skabe større sammenhæng mellem forskning og praksis, og et forum for at etablerede partnerskaber kan styrke videnudvikling.”

På denne måde kan man levere viden til, hvordan andre byer kan gøre med deres vand.

Vi ønsker at arbejde innovativt og koble viden fra praksis og forskning af nye løsninger og metoder. Det er helt afgørende, hvis vi skal lykkes med at tilpasse os konsekvenserne af de klimaforandringer, som vi står midt i.

Vi skal hjælpe hinanden når vandet kommer – men også inden vandet kommer! Så kom med jeres ideer til, hvordan vi kan løse det.

Forskellen på et offentligt etableret lag ift. et privat/frivilligt digelag er bl.a. at der er tinglyst medlemspligt, at bidraget opkræves via ejendomsskatten, partsfordeling sker efter nytteprincipet, og at kommunen kan stille lånegaranti.

Spørgsmål til panelet

Panelet

Anders Vest Christiansen

Peter Thomsen

Line Henriette Broen

Ellen Margrethe Basse

Knud Kristensen, bestyrelsessuppleant i Vejlbys Egå enges landvindingslag og medlem af GVF klimagruppe

Simon Grünfeld, afdelingschef Natur og Miljø, Aarhus Kommune

Steffen Bornhøft, formand for Digelaget Vejlbys Fed

Peter Trolle, formand for Vejlbys Egå enges landvindingslag

Spørgsmål: Hvor meget haster det?

Svar fra Simon: Det er svært at sige. Sidder i forvaltningen, hvor vi gør, hvad vi kan – vi er proaktive ved at sidde her i dag. Det er en alvorlig sag, men heldigvis kan der gøres noget. Og i aften er der vist flere eksempler på, hvad der kan gøres. Vi er godt i gang. Et vandlag i fællesskab er nok den rigtige vej nu.

Svar fra Knud: Det vigtigste, der skal komme ud af dagen i dag er, at vi kommer i gang.

Svar fra Birgit: Lige nu taler vi meget om 100-årshændelser, men om nogle år, bliver det mindre hændelser, der sker meget oftere. Derfor er rettidig omhu vigtigt. Derfor skal vi også i gang nu.

Spørgsmål: Der kan let gå 10 år fra man beslutter at bygge et dige til det er bygget. Vandet vil stige 21 centimeter i 2050. I 2030 et overløb, hvis der kommer en 100-årshændelse. Kommunen vil ikke gøre noget, medmindre der er en tilstrækkelig opbakning til at bygge et dige.

Spørgsmål 1: Hvad kan vi gøre i mellemtiden – vil det være en ide at få indhentet en konsulentrapport, for at

have et grundlag at snakke ud fra?

Vi skal også have vilde ideer og tænke ud af boksen, men f.eks. en ø skal være en plan B.

Spørgsmål 2: Kunne det være en ide at danne et offentligt digelag allerede nu?

Svar fra Line: Når vi taler et digelag som et kommunalt fællesprojekt, hvor kommunen efter anmodning fra jer faciliterer processen, har jeg ikke hørt om nogle projekter, hvor der allerede er etableret kystbeskyttelse, som skal inddrages i partsfordelingen. Jeg har kendskab til et projekt, som blev gennemført på kun 1 år. Vi skal passe på med konsulentrapporter, fordi der er nogle lovmæssige skridt kommunen skal tage inden. Den helt store rapport behøves ikke, da der allerede er meget data.

Svar fra Steffen: Vi låser os selv lidt ved at snakke om digelaget. Vil gerne opfordre til at snakke løsninger ift. hvordan vi kommer videre. Det er lidt irriterende, at vi begynder at snakke privat og offentligt digelag. Det nuværende digelag vil det bedste for området. Hvad med at finde løsningerne først – og så metoden bagefter. Digelaget har 80-90% tilslutning herude. Vi er i rigtig god dialog med vejforeningerne. Til repræsentantskabsmøderne har der altid været nogen, der har været indædt modstandere af digelaget, og mange af dem sidder nu i klimagruppen. Line, ved du godt at du kun snakker med nogle herude fra, når du taler med klimagruppen?

Svar fra Line: Måske giver det mening at etablere et offentligt etableret digelag nu, måske det giver mening at vente.

Svar fra Ellen: Lige nu med digelaget er det den enkelte vejs ansvar at vedligeholde. Hvis vi erkender, at der er en sammenhæng mellem vand fra kysten og åen, er vi nødt til at sige, at det ikke kun skal være dem, der er medlem af digelaget, der bestemmer, hvordan det skal løses. Vi står i en situation, hvor det kan komme til at koste rigtig meget, fordi huspriserne falder, hvis ikke der gøres noget. Derfor handler det ikke kun om digelag.

Spørgsmål: Ingen ved dybest set, om det haster. Det der haster, er, at få stillet det hold, der skal håndtere de situationer, der kommer. Derfor forstår jeg ikke den her for eller imod et digelag, det handler om at få aktørerne samlet, så vi får en fælles stemme. Se at komme i gang med at få lavet noget fælles. Er der nogle der er imod at lave et fælles kystbeskyttelsesprojekt?

Svar: Der er ikke nogen paneldeltagere, der er imod.

Spørgsmål: Betaling efter nytteprincippet – hvad forstår man ved det?

Svar fra Ellen: Efter vandløbsloven og kystbeskyttelsesloven: Hvem der inden for en 25 års periode får mest nytte ud fra, at man gør det. Dem der får mest ud af det, skal betale mest. Man regner på, hvem der får nytte af det – både erhvervsvirksomheder, offentlige institutioner osv.

Spørgsmål: Det er underligt at kommunens politiske ledelse, rådmanden, ikke har sagt, at vi på kommunalt niveau skal kortlægge risikoområderne. Kommunen har ikke taget initiativ og ansvar. Hollænderne har da kunnet holde vandet ud længe – kan vi ikke også det i Aarhus? Noget må jo gøres

Svar fra Ellen: Efter vandløbsloven og kystbeskyttelsesloven er det grundejerne der har ansvaret. Men kommunerne kan dog gå ind og hjælpe. Grundessensen er, at det er nytteprincippet, der afgør, hvem der skal betale.

Svar fra Simon: Forventer stor, politisk debat og jeg håber, at vinterens regn er bevillingsgivende regn.

Spørgsmål: Med to østenstorme i oktober har vi fået reduceret diget med 1/3. Derfor er vi i fuld gang med at reparere diget sammen med digelaget. Problemet er, at lige så snart der er højvande på bare 70 cm og kraftig østenvind banker det kraftigt ind i diget. Ift. den langsigtede plan laver vi lige noget nu, der kan holde de næste 10-15 år. Inden da skal vi have en løsning på diget.

Glad for at høre gode tanker fra Teknik og Miljø, især at det er noget man skal genbesøge.

Hvad med kystparallelle høfter?

Svar fra Line: Høfter er hårde anlæg, og de etableres for at samle sand. Det sand mangler et andet sted, så det kræver, at man fodrer med supplerende sand.

Spørgsmål: Offentlig kontra privat digelag. I relation til privat digelag, står der i en rapport fra 2009, at et privat digelag er ingen forpligtet til at deltage i, og de har ingen kompetence til at fortage sig noget ift. digets tilstand. Ift. offentligt digelag: Er et tvunget medlemskab modsat privat digelag, der ikke kan forpligte nogle, der ikke kan forpligtes. Vejen frem er ikke at have et privat digelag: Kommunen skal overtage arbejdet.

Svar fra Steffen: Vi har hørt det før, diskussionen skal stoppe, vi skal i stedet finde løsninger. Vi presser meget på over for kommunen ift. at sandfodre. Jeg tror ikke, at alt bliver løst, bare fordi kommunen overtager.

Spørgsmål: Med de store mængder vand er mine faskiner blevet fyldt. Overvejer kommunen at lave et tostrengt system?

Svar fra Birgit: Det vi skal kigge på, er hvilke problemstillinger, der er. Vi har en rækkefølge for, hvornår Aarhus skal adskille vand. Det er ikke noget, der bare kommer over natten.

Spørgsmål: Der står vand op fra kloakken – en højdeforøgelse på 2-3 meter. Rotterne går op af kloakkerne, når de står fulde af vand. Hvad har Aarhus Vand tænkt sig at gøre?

Peter Hjortdal fra Aarhus Vand: Vi er virkelig udfordrede af samme årsager, som I er. Høj grundvandsstand gør, at vand stiger op over kloakniveau. Spildevandssystemerne er udfordrede, og derfor mærker I det.

Spørgsmål: Når man drikker meget vand, så tømmer man vel noget af drikkevandet?

Svar fra Anders: Det er korrekt, at man kan sænke grundvandsstanden, hvis man har en pumpe, men i DK har vi ikke den model/tradition for det, fordi så skulle man have vandet et andet sted hen.

Svar fra Ellen: Hvis man får lov til at lave et fælles system, er det meget billigere, end hvis det ligger hos den enkelte ejer. Lige nu mangler lovgivningsgrundlaget.

Spørgsmål: Grundvand i kælderen. Vil en klap i kælderen kunne afhjælpe?

Svar: Det ved vi ikke helt...

Spørgsmål: Det undrer mig, at de nye huse bliver bygget med store kældre? Hvorfor er det lovligt?

Svar fra Line: Vi har ingen hjemmel i de enkelte byggesager til at sige nej, vi kan kun opfordre og oplyse om udfordringerne ved det.

Svar fra Birgit: Man kan måske lave en klimalokalplan for at få ændret på nogle af disse ting.

Spørgsmål: Dejligt at høre om foranalysen. Hvis man vil følge med i de kommende måneder, hvor gør man så det, og hvornår kommer den første udgave af foranalysen?

Svar fra Birgit: Blåt og grønt anlægsprogram, der foreslår hvilke projekter, der skal laves. Dynamisk, fordi der hele tiden kommer nye indsatser til. Følg med der. LAVA-projektet kræver også, at vi skal finde ud af, hvordan det skal kommunikeres. Herude kan I også hjælpe hinanden med at vide ting.

Kommentar: Gert Bjerregaard fra Venstre, medlem af teknisk udvalg: Der er forskellige interesser, men I ønsker at samle jer – og det er det, jeg tager med mig herfra i aften. Det er meget nemmere at forholde sig til politisk, når man står samlet i et lokalsamfund.

Spørgsmål: Peter og Steffen vil I være med i klimagruppen?

Svar fra Peter: Vi har en repræsentant i klimagruppen.

Svar fra Steffen: Vi har også en repræsentant i klimagruppen. Klimagruppen har en slagside – den dækker ikke området ret godt.

Opsamling og afslutning ved Bent Hjorth, formand i GVF og formand for GVF's klimagruppe

Den folder, I har fået via e-Boks, og som ligger på jeres stol, er udarbejdet af klimagruppen. Der er lavet en tilsvarende til det politiske niveau vedrørende lovgivningen og de forskellige ansvarsområder på området.

Der er en stor enighed om en lang række ting. I klimagruppen vil vi arbejde videre med de mål, vi har, og på et tidspunkt håber jeg, at vi kan overrække opgaven til kommunalt regi, da det er der, den hører hjemme.

Vi er blevet klogere, og hvad skal der nu ske?... Jeg mener, at vi har fået ny viden, og jeg har under mødet taget notater i forhold til oplæggene fra de forskellige eksperter. Notater som vi i klimagruppen vil arbejde videre med i et tæt samarbejde med interessenterne, herunder bestemt digelaget, landvindingslaget og ikke mindst Aarhus Kommune.

Under mødet i dag har jeg bl.a. noteret mig:

- Komplekse udfordringer både i forhold til lovgivning og klima
- Der er ingen nemme løsninger
- Kortsigtede udfordringer bør løses i eksisterende organisatorisk regi med forslag til løsningsmuligheder
- Klimaet venter ikke på os, så vi skal udvise rettidig omhu og handle
- Der er sammenhæng mellem de forskellige vandkilder, der skal ses som forbundne kar
- Aarhus Kommunes forundersøgelse bliver færdig i år
- En langsigtet løsning kan være at udarbejde rammerne for og nedsætte et "Klimalag" eller et "Vandlag", hvor kommunens formodningsprojekt inkorporeres, og kommunen sætter sig for bordenden

Klimaborgermøde d. 14. marts 2024 - Strandskolen

GVF vil fortsat informere tæt og bredt på både vores hjemmeside, på FB og i vores GVF-Blad, der udkommer to gange om året. Men vi vil også fortsætte med at sende *Løst og Fast* orienteringer til vores 35 vejformænd, så man via medlemskab af grundejerforeningen løbende bliver informeret.

GVF og RF vil invitere til yderligere et borgermøde om et par år, når der forhåbentlig er nedsat et fælles lag, og der ligger forskellige løsningsmuligheder på bordet.